Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 20 januari 2021*

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 2004/83/EG – Miniminormer för beviljande av flyktingstatus eller status som alternativt skyddsbehövande – Innehavande av de egenskaper som definierar en flykting – Artikel 2 c – Upphörande av flyktingstatus – Artikel 11 – Ändrade omständigheter – Artikel 11.1 e – Möjlighet att begagna sig av skyddet i ursprungslandet – Bedömningskriterier – Artikel 7.2 – Ekonomiskt och socialt stöd – Saknar relevans”

I mål C-255/19,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) (överdomstol (immigrations- och asylavdelningen), Förenade kungariket) genom beslut av den 22 mars 2019, som inkom till domstolen den 26 mars 2019, i målet

Secretary of State for the Home Department

mot

OA,

ytterligare deltagare i rättegången:

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR),

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Arabadjiev, domstolens ordförande K. Lenaerts, tillika tillförordnad domare på andra avdelningen, samt domarna A. Kumin, T. von Danwitz (referent) och P.G. Xuereb,

generaladvokat: G. Hogan,

justitiesekreterare: handläggaren C. Strömholm,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 27 februari 2020,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Förenade kungarikets regering, genom Z. Lavery och J. Simpson, båda i egenskap av ombud, biträdda av D. Blundell, barrister,

* Rättegångsspråk: engelska.

– Frankrikes regering, inledningsvis genom A.-L. Desjonquères, A. Daniel, D. Colas och D. Dubois, därefter av A.-L. Desjonquères, A. Daniel och D. Dubois, samtliga i egenskap av ombud,

– Ungerns regering, genom M.Z. Fehér och R. Kissné Berta, båda i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, inledningsvis genom A. Azema, M. Condou-Durande och J. Tomkin, därefter av A. Azema och J. Tomkin, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 30 april 2020 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 2 c, 7 och 11.1 e i rådets direktiv 2004/83/EG av den 29 april 2004 om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet (EUT L 304, 2004, s. 12, och rättelse i EUT L 204, 2005, s. 24).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Secretary of State for the Home Department (inrikesministern, Förenade kungariket) och OA, som är somalisk medborgare. Målet rör återkallande av OA:s flyktingstatus.

Tillämpliga bestämmelser

Internationell rätt

3 Konventionen angående flyktingars rättsliga ställning, som undertecknades i Genève den 28 juli 1951 (United Nations Treaty Series, vol. 189, s. 150, nr 2545 (1954)) trädde i kraft den 22 april 1954. Den har kompletterats av protokollet angående flyktingars rättsliga ställning, som antogs i New York den 31 januari 1967, och som trädde i kraft den 4 oktober 1967 (nedan kallad Genèvekonventionen).

4 Enligt artikel 1.A punkt 2 första stycket i Genèvekonventionen ska begreppet flykting tillämpas på den som ”i anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning befinner sig utanför det land, vari han är medborgare, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att begagna sig av sagda lands skydd, eller den som, utan att vara medborgare i något land, till följd av händelser som förut sagts befinner sig utanför det land, vari han tidigare haft sin vanliga vistelseort, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att återvända dit”.

5 I artikel 1.C punkt 5 i konventionen föreskrivs följande:

”Denna konvention skall upphöra att vara tillämplig på den som omfattas av bestämmelserna under A ovan men som

…

5. icke kan fortfara att vägra begagna sig av det lands skydd, vari han är medborgare, enär de omständigheter, till följd av vilka han blivit erkänd såsom flykting, icke längre föreligga,

dock att denna bestämmelse icke avser flykting hänförlig under A 1) ovan, som kan åberopa på tidigare förföljelse grundade, tungt vägande skäl för vägran att begagna sig av det lands skydd, vari han är medborgare."

Unionsrätt

6 I skäl 3 i direktiv 2004/83 anges att "Genèvekonventionen och dess protokoll utgör grundstenen i det folkrättsliga systemet för skydd av flyktingar".

7 I artikel 1 i direktivet föreskrivs följande:

"Syftet med detta direktiv är att införa miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd och innehållet i det beviljade skyddet."

8 I artikel 2 c–e i direktivet föreskrivs följande:

"I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

…

c) *flykting*: en tredjelandsmedborgare som med anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, politisk åskådning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp befinner sig utanför det land där han eller hon är medborgare och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill begagna sig av det landets skydd, eller en statslös person som av samma skäl som nämnts ovan befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare hade sin vanliga vistelseort och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill återvända dit och som inte omfattas av artikel 12.

d) *flyktingstatus*: en medlemsstats erkännande av en tredjelandsmedborgare eller en statslös person som flykting.

e) *person som uppfyller kraven för att betecknas som alternativt skyddsbehövande*: en tredjelandsmedborgare eller statslös person som inte uppfyller kraven för att betecknas som flykting, men där det finns grundad anledning att förmoda att den berörda personen, om han eller hon återsänds till sitt ursprungsland, eller, i fråga om en statslös person, till det land där han eller hon tidigare hade sin vanliga vistelseort, skulle utsättas för en verklig risk att lida allvarlig skada enligt artikel 15 och som inte omfattas av artikel 17.1 och 17.2 och som inte kan, eller på grund av en sådan risk inte vill begagna sig av det landets skydd."

9 Artikel 7 i samma direktiv har rubriken "Aktörer som ger skydd". I punkterna 1 och 2 i den artikeln föreskrivs följande:

"1. Skydd kan ges av

a) staten,

b) parter eller organisationer, inklusive internationella organisationer, som kontrollerar staten eller en betydande del av statens territorium.

2. Skydd ges normalt när aktörerna enligt punkt 1 vidtar rimliga åtgärder för att förhindra att en person förföljs eller lider allvarlig skada, bland annat genom att ombesörja att det finns ett effektivt rättssystem för avslöjande, åtal och bestraffning av handlingar som innebär förföljelse eller allvarlig skada, och sökanden har tillgång till detta skydd."

10 I artikel 9 i direktiv 2004/83, med rubriken "Förföljelse", föreskrivs följande:

"1. Förföljelse enligt lydelsen i artikel [1.A] i Genèvekonventionen måste utgöras av handlingar som

a) är tillräckligt allvarliga till sin natur eller på grund av sin upprepning för att innebära en allvarlig överträdelse av de grundläggande mänskliga rättigheterna, särskilt de rättigheter från vilka det inte går att göra undantag enligt artikel 15.2 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, [som undertecknades i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen)], eller

b) är en ackumulation av olika åtgärder, däribland sådana överträdelser av de mänskliga rättigheterna som är tillräckligt allvarliga för att påverka en individ på ett liknande sätt som i punkt a.

2. Förföljelse, enligt punkt 1, kan bland annat ta sig uttryck i

a) fysiskt eller psykiskt våld, inklusive sexuellt våld,

…

3. Enligt artikel 2 c måste det finnas ett samband mellan de skäl som anges i artikel 10 och den förföljelse som anges i punkt 1."

11 Artikel 11 i direktivet har rubriken "Upphörande". I punkterna 1 e och 2 i den artikeln föreskrivs följande:

"1. En tredjelandsmedborgare eller en statslös person skall upphöra att vara en flykting om han eller hon

…

e) inte längre kan fortsätta att vägra att begagna sig av skyddet i det land där han eller hon är medborgare eftersom de omständigheter som ledde till att han eller hon erkändes som flykting inte längre föreligger,

…

2. Vid tillämpningen av punkt 1 e och f skall medlemsstaterna beakta huruvida omständigheterna har ändrats så väsentligt och varaktigt att flyktingens fruktan för förföljelse inte längre kan anses välgrundad."

12 I artikel 15 i direktivet, med rubriken "Allvarlig skada", föreskrivs följande:

"Allvarlig skada utgörs av

a) dödsstraff eller avrättning,

b) tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av en sökande i ursprungslandet, eller

c) allvarligt och personligt hot mot en civilpersons liv eller lem på grund av urskillningslöst våld i situationer av internationell eller intern väpnad konflikt.”

13 Direktiv 2004/83 upphävdes med verkan från den 21 december 2013 genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet (EUT L 337, 2011, s. 9). I enlighet med skäl 50 i nämnda direktiv deltog inte Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland i antagandet av direktivet, som inte är bindande för eller tillämpligt på det.

Lagstiftningen i Förenade kungariket

14 I regulation 4.1 och 4.2 i Refugee or Person In Need of International Protection Regulations 2006 (2006 års förordning om flykting eller person i behov av internationellt skydd), föreskrivs följande:

”1. När det gäller att avgöra om en person är flykting eller en person som uppfyller kraven för humanitärt skydd kan skydd mot förföljelse eller allvarlig skada säkerställas av

a) staten, eller

b) parter eller organisationer, inklusive internationella organisationer, som kontrollerar staten eller en betydande del av statens territorium.

2. Skydd ska normalt anses ha getts när de aktörer som anges i punkt 1a och 1b vidtar rimliga åtgärder för att förhindra att en person förföljs eller lider allvarlig skada, genom att ombesörja att det finns ett effektivt rättssystem för avslöjande, åtal och bestraffning av handlingar som innebär förföljelse eller allvarlig skada, och den person som anges i punkt 1 har tillgång till detta skydd.”

15 I paragraph 338A i Immigration Rules (bestämmelser om invandring) föreskrivs följande:

”Flyktingstatus som beviljats till en person enligt paragraph 334 ska återkallas eller inte förnyas om någon av paragraphs 339A–339AB är tillämpliga. …”

16 I paragraph 339A i dessa bestämmelser föreskrivs följande:

”Denna paragraph ska tillämpas när inrikesministern konstaterar att ett eller flera av följande villkor är tillämpliga:

…

v) en person inte längre kan fortsätta att vägra att begagna sig av skyddet i det land där denne är medborgare, eftersom de omständigheter som ledde till att han eller hon erkändes som flykting inte längre föreligger,

vi) en person, utan att äga medborgarskap i något land, kan återvända till det land där han eller hon tidigare hade sin vanliga vistelseort, eftersom de omständigheter som ledde till att han eller hon erkändes som flykting inte längre föreligger,

Vid tillämpningen av punkterna v och vi ska inrikesministern beakta huruvida omständigheterna har ändrats så väsentligt och varaktigt att flyktingens fruktan för förföljelse inte längre kan anses välgrundad.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

17 OA är en somalisk medborgare med ursprung i Mogadishu (Somalia). Han är medlem i minoritetsklanen Reer Hamar.

18 Under 90-talet utsattes OA och hans dåvarande maka för flera allvarliga angrepp och våldsamma attacker från milisen Hawiye i Mogadishu.

19 Under år 2001 flydde de från Somalia och reste till Kenya. Under samma år reste OA:s dåvarande maka till Förenade kungariket och erhöll flyktingstatus på grund av den förföljelse som nämns i punkten ovan.

20 OA reste till Förenade kungariket under år 2003 och erhöll flyktingstatus där som anhörig till sin dåvarande maka.

21 Den 8 juli 2014 underrättade inrikesministern OA om avsikten att återkalla hans flyktingstatus.

22 Genom beslut av den 27 september 2016 återkallade inrikesministern OA:s flyktingstatus på grund av ändrade omständigheter i hans ursprungsland och uteslöt honom från humanitärt skydd enligt den nationella invandringslagen. Inrikesministern ansåg dessutom att en avvisning av OA till hans ursprungsland inte utgjorde ett åsidosättande av Förenade kungarikets skyldigheter enligt artikel 3 i Europakonventionen.

23 OA överklagade detta beslut till First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) (Förstainstansdomstolen (immigrations- och asylavdelningen), Förenade kungariket). Denna domstol meddelade en första dom i vilken OA:s överklagande ogillades i sin helhet och sedan, efter att Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) (överdomstol (immigrations- och asylavdelningen), Förenade kungariket) hade upphävt den domen, en andra dom i vilken OA:s överklagande delvis ogillades.

24 Efter att Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) (överdomstol (immigrations- och asylavdelningen)) upphävt den andra domen ankommer det nu på nämnda domstol att göra en ny prövning av OA:s överklagande.

25 Inrikesministern har vid den hänskjutande domstolen gjort gällande att denne hade rätt att, i enlighet med artikel 11.1 e i direktiv 2004/83, återkalla OA:s flyktingstatus på grund av en varaktig förändring av omständigheterna i hans ursprungsland, eftersom inrikesministern anser att minoritetsklaner inte längre utsätts för förföljelse från majoritetsklanen i Mogadishu-regionen och att staten säkerställer ett effektivt skydd där. Inrikesministern grundar sig i detta hänseende på det som slagits fast i nämnda domstols vägledande dom av den 3 oktober 2014, MOJ m.fl. (återvändande till Mogadishu):

> ”ii) I allmänhet skulle en person som är en ’vanlig medborgare’ (det vill säga som inte har kopplingar till säkerhetstjänsten, någon del av regeringen, den offentliga förvaltningen eller en icke-statlig eller internationell organisation) vid sitt återvändande till Mogadishu efter en tids frånvaro inte utsättas för någon verklig risk för förföljelse eller skada i sådan utsträckning att skydd skulle krävas enligt artikel 3 i Europakonventionen eller artikel 15 c i [direktiv 2004/83]. …
>
> …
>
> vii) En person som återvänder till Mogadishu efter en tids frånvaro vänder sig till sin kärnfamilj, om han eller hon har en sådan i staden, för att få hjälp att återetablera sig och säkra sitt uppehälle. Även om en återvändande person också kan söka hjälp från sina klanmedlemmar, som inte är nära släktingar, skulle sådan hjälp troligtvis endast vara tillgänglig för medlemmar i majoritetsklaner, då minoritetsklaner inte har några större resurser.

viii) Betydelsen av klanmedlemskap i Mogadishu har förändrats. Klanerna kan numera, potentiellt, erbjuda olika former av socialt stöd och hjälpa till med att hitta ett arbete. Deras skyddsfunktion är mindre omfattande än tidigare. Det finns inga klanmiliser i Mogadishu, inget klanvåld och ingen klanbaserad diskriminering, inte ens för medlemmar i minoritetsklaner.

…

xi) Det är därför endast personer som inte har stöd från klan eller familj, inte mottar medel från utlandet och som inte har någon verklig möjlighet att säkra sitt uppehälle vid återvändandet, som skulle riskera att leva under förhållanden som är sämre än vad som kan godtas inom ramen för humanitärt skydd.

xii) Av bevisningen framgår tydligt att det inte bara är de personer som kommer från Mogadishu som i allmänhet kan återvända till staden utan att utsättas för en sådan risk som avses i artikel 15 c i [direktiv 2004/83] eller utsättas för en verklig risk att drabbas av extrem fattigdom. Det är däremot föga realistiskt att en person i en minoritetsklan som inte har någon tidigare anknytning till staden, tillgång till medel eller en annan form av stöd från klan eller familj eller socialt stöd flyttar till Mogadishu, eftersom det, i avsaknad av medel för att upprätta ett hem och någon form av fortlöpande ekonomiskt stöd, finns en verklig risk för att det inte finns något annat alternativ än att leva i tillfällig inkvartering i ett internt flyktingläger där det finns en verklig risk för att vederbörande får leva under förhållanden som understiger humanitära godtagbara standarder.”

26 OA har bestritt dessa konstateranden och gjort gällande att han fortfarande har välgrundad fruktan för förföljelse i Mogadishu och att de somaliska statliga myndigheterna inte kan skydda honom mot denna allvarliga skada. OA har i detta avseende åberopat den bedömning som United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) (Förenta nationernas flyktingkommissariat (UNHCR)) gjorde i juni 2014, enligt vilken säkerhetssituationen i Mogadishu fortfarande gav upphov till allvarliga farhågor när det gäller tillgången till statligt skydd. Minoritetsklanerna är för övrigt fortfarande, bland annat i den staden, särskilt missgynnade. OA har vidare gjort gällande att den vägledande domen, som citeras i föregående punkt, baseras på en felaktig tolkning av statligt skydd, eftersom den delvis grundas på förekomsten av ett skydd från familjens eller andra klanmedlemmars sida, vilka inte är statliga utan privata aktörer.

27 Enligt de uppgifter som lämnats i begäran om förhandsavgörande anser vissa domstolar i Förenade kungariket att tillgången till tillräckligt skydd ska beaktas såväl vid bedömningen av rekvisitet ”välgrundad fruktan för förföljelse” som vid bedömningen av rekvisitet ”skydd” som den sökande inte kan eller inte vill begagna sig av, dock utan att alltid behöva uppfylla samma krav i dessa båda skeden. Dessa domstolar anser att även om det andra rekvisitet ska bedömas mot bakgrund av de krav som följer av artikel 7 i direktiv 2004/83, är dessa krav emellertid inte tillämpliga vid prövningen av det första rekvisitet, vilket således kan avse varje form av skydd och i synnerhet det stöd som ges av den berörda personens familj eller klan.

28 När det gäller OA:s situation efter ett eventuellt återvändande till Mogadishu anser den hänskjutande domstolen att OA har möjlighet att finna ett arbete i den staden, även om denna möjlighet visserligen är begränsad på grund av hans nedsatta rörlighet. OA skulle dessutom kunna söka ekonomiskt stöd från sin närstående familj i staden, från sin syster som senast vistades i Dubai (Förenade Arabemiraten) och från medlemmar av klanen Reer Hamar som är bosatta i Förenade kungariket, åtminstone fram till dess att han själv kan försörja sig i Mogadishu.

29 Mot denna bakgrund beslutade Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) (överdomstol (immigrations- och asylavdelningen)) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Ska ’skyddet i det land där han eller hon är medborgare’, i den mening som avses i artiklarna 11.1 e och 2 e i direktiv 2004/83, tolkas så, att det avser statligt skydd?

2) Vid bedömningen av om motparten har en välgrundad fruktan för förföljelse i den mening som avses i artikel 2 e i direktiv 2004/83 och om det finns skydd tillgängligt mot sådan förföljelse, enligt artikel 7 i det direktivet, ska en ’skyddsbedömning’ göras avseende båda dessa frågor och, om så är fallet, ska samma kriterier användas vid bedömningen i båda fallen?

3) Om man bortser från möjligheten att skydd kan finnas att tillgå från icke-statliga aktörer i enlighet med artikel 7.1 b i direktiv 2004/83 och antar att den första frågan ovan ska besvaras jakande, ska skyddets effektivitet eller tillgänglighet bedömas uteslutande med hänsyn till statliga aktörers skyddshandlingar/skyddsfunktioner eller kan även skyddshandlingar/skyddsfunktioner som utövas av privata aktörer (samhällsaktörer) såsom familjer och/eller klaner beaktas?

4) Är (såsom antas i förhållande till den andra och den tredje frågan) de kriterier som ska tillämpas vid den ’skyddsbedömning’ som ska genomföras när upphörande övervägs enligt artikel 11.1 e i direktiv 2004/83, samma som de som ska tillämpas inom ramen för artikel 7?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Inledande synpunkter

30 Det ska inledningsvis påpekas att även om OA, enligt uppgifterna i begäran om förhandsavgörande, har erkänts som flykting på grund av den våldsamma förföljelse som han utsatts för under 1990-talet, i egenskap av medlem i en minoritetsklan i Mogadishu, av majoritetsklanens milis i nämnda stad, framgår – eftersom det skett förändringar under tiden – följande av samma uppgifter: ”Det finns inga klanmiliser i Mogadishu, inget klanvåld och ingen klanbaserad diskriminering, inte ens för medlemmar i minoritetsklaner”. I detta hänseende förefaller begäran grunda sig på synsättet att Förbundsrepubliken Somalia numera i princip ger ett tillräckligt skydd mot förföljelse. Detta skydd kan emellertid kompletteras med det skydd som ges av privata aktörer, såsom familj och klan. Den hänskjutande domstolen har i detta sammanhang betonat att de somaliska medborgare som återvänder till Mogadishu, och som inte har något ekonomiskt eller liknande stöd från sin familj eller klan, ”inte har någon verklig möjlighet att säkra sitt uppehälle vid återkomsten [och] skulle riskera att leva under förhållanden som är sämre än vad som kan godtas inom ramen för humanitärt skydd”.

31 Det framgår vidare av samma uppgifter att OA har bestritt den hänskjutande domstolens konstateranden, såsom dessa sammanfattats i föregående punkt, och gjort gällande att han fortfarande har välgrundad fruktan för förföljelse i Mogadishu och att de somaliska statliga myndigheterna inte kan skydda honom från förföljelse. Den franska regeringen har dessutom vid förhandlingen gjort gällande att den hänskjutande domstolens konstateranden avseende det skydd som säkerställs av dessa myndigheter och att det inte finns en risk för förföljelse inte längre motsvarar den nuvarande situationen i Somalia.

32 Det ankommer under dessa omständigheter på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida OA, om han återvänder till Mogadishu, riskerar att utsättas för förföljelse.

Den fjärde frågan

33 Den hänskjutande domstolen har ställt den fjärde frågan, som ska prövas först, för att få klarhet i huruvida artikel 11.1 e i direktiv 2004/83 ska tolkas så, att det ”skydd” som avses i denna bestämmelse vad gäller upphörande av flyktingstatus ska uppfylla samma krav som de som, i fråga om beviljande av flyktingstatus, följer av artikel 2 c i detta direktiv, jämförd med artikel 7.1 och 7.2 i samma direktiv.

34 Det framgår av ordalydelsen i artikel 11.1 e i direktivet att en tredjelandsmedborgare ska upphöra att vara en flykting om han eller hon inte längre kan fortsätta att vägra att begagna sig av skyddet i det land där han eller hon är medborgare eftersom de omständigheter som ledde till att han eller hon erkändes som flykting inte längre föreligger.

35 I denna bestämmelse, liksom i artikel 1.C punkt 5 i Genèvekonventionen, föreskrivs det att en persons status som flykting ska upphöra när de omständigheter som ledde till att han eller hon erkändes som flykting inte längre föreligger eller, med andra ord, när förutsättningarna för beviljande av flyktingstatus inte längre är uppfyllda. Mot bakgrund av att det i artikel 11.1 e i direktiv 2004/83 föreskrivs att medborgaren ”inte längre kan fortsätta att vägra” att begagna sig av skyddet i hans eller hennes ursprungsland, innebär bestämmelsen att det ”skydd” som avses är detsamma som det som dittills inte varit tillgodosett, det vill säga skyddet mot den förföljelse som grundas på minst ett av de skäl som anges i artikel 2 c i direktivet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 mars 2010, Salahadin Abdulla m.fl., C-175/08, C-176/08, C-178/08 och C-179/08, EU:C:2010:105, punkterna 65 och 67).

36 De omständigheter som visar att ursprungslandet saknar eller, tvärtom, besitter förmåga att tillförsäkra skydd mot förföljelse är således avgörande vid den bedömning som leder till att flyktingstatus beviljas eller i förekommande fall, efter en motsvarande bedömning, upphör. För ett sådant upphörande krävs således att de ändrade omständigheterna har medfört att de skäl som ledde till beviljande av flyktingstatus inte längre föreligger (dom av den 2 mars 2010, Salahadin Abdulla m.fl., C-175/08, C-176/08, C-178/08 och C-179/08, EU:C:2010:105, punkterna 68 och 69).

37 Med hänsyn till den symmetri som direktiv 2004/83 har infört mellan beviljande och upphörande av flyktingstatus, ska det skydd som kan innebära att flyktingstatus inte beviljas enligt artikel 2 c i direktivet, eller får den att upphöra enligt artikel 11.1 e i direktivet, uppfylla samma krav som de som bland annat följer av artikel 7.1 och 7.2 i direktivet.

38 För att kunna dra slutsatsen att den berörda flyktingens fruktan för förföljelse inte längre är välgrundad ska de behöriga myndigheterna kontrollera, mot bakgrund av artikel 7.2 i direktiv 2004/83 och med hänsyn till flyktingens individuella situation, att den eller de aktörer i fråga som ger skydd i den mening som avses i artikel 7.1 har vidtagit rimliga åtgärder för att förhindra förföljelse, och att de sålunda ombesörjer bland annat att det finns ett effektivt rättssystem för avslöjande, åtal och bestraffning av handlingar som innebär förföljelse och att den berörda medborgaren kommer att ha tillgång till detta skydd för det fall vederbörandes flyktingstatus upphör (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 mars 2010, Salahadin Abdulla m.fl., C-175/08, C-176/08, C-178/08 och C-179/08, EU:C:2010:105, punkterna 70 och 74).

39 Mot denna bakgrund ska den fjärde frågan besvaras enligt följande: Artikel 11.1 e i direktiv 2004/83 ska tolkas så, att det ”skydd” som avses i denna bestämmelse vad gäller upphörande av flyktingstatus ska uppfylla samma krav som de som, i fråga om beviljande av flyktingstatus, följer av artikel 2 c i detta direktiv, jämförd med artikel 7.1 och 7.2 i samma direktiv.

Den första, den andra och den tredje frågan

40 Den hänskjutande domstolen har ställt den första, den andra och den tredje frågan, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 11.1 e i direktiv 2004/83, jämförd med artikel 7.2 i samma direktiv ska tolkas så, att ett eventuellt socialt och ekonomiskt stöd som tillhandahålls av privata aktörer, såsom den berörda tredjelandsmedborgarens familj eller klan, uppfyller de krav på skydd som följer av dessa bestämmelser och huruvida ett sådant stöd är relevant för bedömningen av om det skydd som tillhandahålls av staten i den mening som avses i artikel 7.1 a i direktivet är effektivt eller tillgängligt, eller för att i enlighet med artikel 11.1 e i nämnda direktiv, jämförd med artikel 2 c i samma direktiv, fastställa om det fortfarande finns en välgrundad fruktan för förföljelse.

41 I detta avseende ska det för det första prövas huruvida ett socialt och ekonomiskt stöd som tillhandahålls av privata aktörer, såsom den berörda tredjelandsmedborgarens familj eller klan, kan anses uppfylla de krav på skydd som följer av artikel 11.1 e i direktiv 2004/83, jämförd med artikel 7.2 i samma direktiv.

42 Enligt artikel 2 c i direktivet ska en tredjelandsmedborgare, på grund av omständigheter som föreligger i vederbörandes ursprungsland, ha välgrundad fruktan för förföljelse på grund av minst ett av de fem skäl som anges i den bestämmelsen. Dessa omständigheter visar att detta tredjeland inte skyddar sin medborgare mot förföljelse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 mars 2010, Salahadin Abdulla m.fl., C-175/08, C-176/08, C-178/08 och C-179/08, EU:C:2010:105, punkterna 56 och 57).

43 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 58 i sitt förslag till avgörande, och som även nämnts i punkt 38 ovan, preciseras det skydd som krävs enligt artikel 11.1 e i direktivet i artikel 7.2 i samma direktiv. I artikel 7.2 föreskrivs följande: ”Skydd ges normalt när aktörerna enligt punkt 1 [i denna artikel] vidtar rimliga åtgärder för att förhindra att en person förföljs eller lider allvarlig skada, bland annat genom att ombesörja att det finns ett effektivt rättssystem för avslöjande, åtal och bestraffning av handlingar som innebär förföljelse eller allvarlig skada, och sökanden har tillgång till detta skydd”.

44 Med beaktande av denna lydelse avser det skydd som krävs enligt artikel 11.1 e i direktiv 2004/83, jämförd med artikel 7.2 i samma direktiv, förmågan hos det tredjeland som den berörda personen är medborgare i att förebygga eller bestraffa förföljelse i den mening som avses i direktivet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 mars 2010, Salahadin Abdulla m.fl., C-175/08, C-176/08, C-178/08 och C-179/08, EU:C:2010:105, punkterna 59, 67 och 68). Nämnda artikel 7.2 avser dessutom åtgärder som vidtas för att förhindra förföljelse och att det finns ett effektivt rättssystem för avslöjande, åtal och bestraffning av förföljelse.

45 I artikel 9 i direktiv 2004/83, i vilken de omständigheter som gör det möjligt att kvalificera handlingar som förföljelse definieras, preciseras i punkt 1 att de relevanta omständigheterna måste vara ”tillräckligt allvarliga” till sin natur eller på grund av sin upprepning för att innebära en ”allvarlig överträdelse av de grundläggande mänskliga rättigheterna” eller vara en ackumulation av olika åtgärder som är ”tillräckligt allvarliga” för att påverka en individ på ett liknande sätt som en ”allvarlig överträdelse av de grundläggande mänskliga rättigheterna”. I artikel 9.3 i direktivet föreskrivs det vidare att det måste finnas ett samband mellan de skäl till förföljelse som anges i artikel 10 och förföljelsen.

46 Enbart ett socialt och ekonomiskt stöd, såsom det som avses i begäran om förhandsavgörande, som tillhandahålls den berörda tredjelandsmedborgaren, kan emellertid inte i sig varken förhindra förföljelse eller avslöja, medföra åtal av och bestraffa förföljelse och kan följaktligen inte anses säkerställa det skydd som krävs enligt artikel 11.1 e i direktiv 2004/83, jämförd med artikel 7.2 i samma direktiv. Detta gäller i synnerhet eftersom syftet med det sociala och ekonomiska stödet i förevarande fall inte tycks vara att säkerställa att OA skyddas mot förföljelse, utan att säkerställa att OA kan flytta tillbaka till Mogadishu.

47 Under dessa omständigheter kan ett socialt och ekonomiskt stöd, såsom det som avses i begäran om förhandsavgörande, som tillhandahålls av den berörda tredjelandsmedborgarens familj eller klan, inte anses säkerställa skydd mot förföljelse i den mening som avses i dessa bestämmelser.

48 Härav följer, för det andra, att ett sådant socialt och ekonomiskt stöd inte är relevant för bedömningen av huruvida det skydd som tillhandahålls av staten i den mening som avses i artikel 7.1 a i direktiv 2004/83 är effektivt eller tillgängligt.

49 Detta gäller i än högre grad då ekonomiska svårigheter i princip inte omfattas av begreppet förföljelse i den mening som avses i artikel 9 i direktiv 2004/83, vilket innebär att ett sådant socialt och ekonomiskt stöd för att avhjälpa sådana svårigheter i princip inte bör påverka bedömningen av huruvida det statliga skyddet mot förföljelse är tillräckligt.

50 Eftersom handlingarna i målet i förevarande fall inte innehåller några uppgifter som gör det möjligt att anse att de ekonomiska svårigheter som OA kan få vid sitt återvändande till Mogadishu utgör ett uttryck för förföljelse i den mening som avses i artikel 9 i direktivet, omfattas de inte av begreppet förföljelse i den mening som avses i denna artikel som motiverar beviljande och bibehållande av flyktingstatus.

51 Även om den franska regeringen vid förhandlingen påpekade att extremt materiellt armod skulle kunna vara relevant för beviljande av status som alternativt skyddsbehövande, framgår det emellertid av uppgifterna i begäran om förhandsavgörande att det nationella målet och de frågor som har ställts till domstolen inte avser frågan huruvida OA kan beviljas status som alternativt skyddsbehövande, utan huruvida OA:s flyktingstatus ska upphöra. Det ska nämligen preciseras att hänvisningen i tolkningsfrågorna till artikel 2 e i direktiv 2004/83, som omfattar definitionen av en ”person som uppfyller kraven för att betecknas som alternativt skyddsbehövande”, mot bakgrund av de förklaringar som lämnats av den hänskjutande domstolen och med beaktande av samtliga uppgifter i handlingarna i målet, ska förstås så, att den avser artikel 2 c i direktivet och således endast upphörandet av OA:s flyktingstatus.

52 I den del den hänskjutande domstolens frågor för övrigt ska förstås så, att den syftar till att fastställa huruvida – i den mån som klanerna i Mogadishu eventuellt, utöver deras sociala och ekonomiska stöd, även tillhandahåller ett säkerhetsskydd – ett sådant skydd kan beaktas vid bedömningen av om det skydd som tillhandahålls av staten uppfyller de krav som bland annat följer av artikel 7.2 i direktiv 2004/83, ska det erinras om att den eller de aktörer som ger skydd, med avseende på vilka det bedöms huruvida omständigheterna faktiskt har ändrats i ursprungslandet, enligt artikel 7.1 a och b i direktivet kan vara staten själv eller parter eller organisationer, inklusive internationella organisationer, som kontrollerar staten eller en betydande del av statens territorium. Detta ska beaktas vid fastställande av huruvida flyktingens fruktan inte längre är välgrundad (dom av den 2 mars 2010, Salahadin Abdulla m.fl., C-175/08, C-176/08, C-178/08 och C-179/08, EU:C:2010:105, punkt 74).

53 I enlighet med de krav som det erinrats om i punkterna 38 och 43–46 ovan kan ett sådant eventuellt säkerhetsskydd under alla omständigheter inte beaktas vid prövningen av huruvida det statliga skyddet uppfyller de krav som bland annat följer av artikel 7.2 i direktivet.

54 Den hänskjutande domstolen har för det tredje frågat EU-domstolen huruvida förekomsten av ett socialt och ekonomiskt stöd som tillhandahålls av den berörda tredjelandsmedborgarens familj eller klan likväl kan beaktas vid fastställandet av huruvida det i enlighet med artikel 11.1 e i direktiv 2004/83, jämförd med artikel 2 c i samma direktiv fortfarande finns en välgrundad fruktan för förföljelse. Enligt denna tolkning, som vissa domstolar i Förenade kungariket har gjort, är ett socialt och ekonomiskt stöd, som tillhandahålls av den berörda tredjelandsmedborgarens familj eller klan, av sådant slag att det, oberoende av de skyddskrav som följer av den första av dessa bestämmelser, jämförd med artikel 7.2 i samma direktiv, kan utesluta en sådan fruktan.

55 Enligt artikel 2 c i direktiv 2004/83 är en flykting bland annat en tredjelandsmedborgare som ”med anledning av välgrundad fruktan för förföljelse” på grund av ras, religion, nationalitet, politisk åskådning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp befinner sig utanför det land där han eller hon är medborgare och som inte kan eller ”på grund av sin fruktan” inte vill begagna sig av det landets ”skydd”. När de omständigheter som motiverar en sådan fruktan inte längre föreligger, kan flyktingstatusen upphöra enligt artikel 11.1 e i direktivet.

56 Det ska i detta hänseende påpekas att villkoren i artikel 2 c i direktiv 2004/83, vilka avser fruktan för förföljelse och skydd, är nära förbundna med varandra. Det skydd som denna bestämmelse hänvisar till är nämligen, såsom framgår av punkt 47 ovan, ett skydd mot förföljelse.

57 Domstolen har således redan slagit fast att om den berörda medborgaren, på grund av omständigheter som föreligger i vederbörandes ursprungsland, hyser välgrundad fruktan för förföljelse på grund av minst ett av de fem skäl som anges i artikel 2 c i direktiv 2004/83 visar dessa omständigheter att det aktuella tredjelandet inte skyddar sin medborgare mot förföljelse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 mars 2010, Salahadin Abdulla m.fl., C-175/08, C-176/08, C-178/08 och C-179/08, EU:C:2010:105, punkterna 57 och 58). En tredjelandsmedborgare som faktiskt är skyddad mot förföljelse i den mening som avses i denna bestämmelse kan nämligen inte anses ha en välgrundad fruktan för förföljelse.

58 Dessa omständigheter som visar att det aktuella tredjelandet inte skyddar sin medborgare mot förföljelse är vidare skälet till att medborgaren inte kan, eller har skäl för sin vägran att, begagna sig av sitt ursprungslands skydd, i den mening som avses i denna bestämmelse, det vill säga det landets förmåga att förebygga eller bestraffa förföljelse (dom av den 2 mars 2010, Salahadin Abdulla m.fl., C-175/08, C-176/08, C-178/08 och C-179/08, EU:C:2010:105, punkt 59).

59 Vid bedömningen av huruvida den berörda tredjelandsmedborgaren har en välgrundad fruktan för förföljelse i sitt ursprungsland i den mening som avses i artikel 2 c i direktiv 2004/83 ska det således beaktas huruvida det finns något skydd mot förföljelse i det tredjelandet.

60 Skyddet mot förföljelse i ett tredjeland gör det emellertid endast möjligt att dra slutsatsen att det inte finns någon välgrundad fruktan för förföljelse i den mening som avses i den bestämmelsen om skyddet uppfyller de krav som bland annat följer av artikel 7.2 i direktivet.

61 Eftersom villkoren i artikel 2 c i nämnda direktiv, vilka avser fruktan för förföljelse och skydd mot förföljelse, såsom framgår av punkt 56 ovan, är nära förbundna med varandra kan de nämligen inte prövas utifrån ett särskilt skyddskriterium, utan ska bedömas mot bakgrund av de krav som bland annat uppställs i artikel 7.2 i samma direktiv.

62 Det framgår dessutom närmare bestämt av artikel 1 i direktiv 2004/83 att det i artikel 7.2 fastställs minimikrav för det skydd mot förföljelse som finns i det tredjeland som den berörda personen har sitt ursprung i, vilket i förekommande fall kan utgöra hinder för att bevilja vederbörande flyktingstatus. En tolkning enligt vilken det skydd som finns i detta tredjeland kan utesluta att det finns en välgrundad fruktan för förföljelse även om det inte uppfyller dessa krav skulle kunna äventyra de minimikrav som uppställs i den sistnämnda bestämmelsen.

63 Mot denna bakgrund ska den första, den andra och den tredje frågan besvaras enligt följande. Artikel 11.1 e i direktiv 2004/83, jämförd med artikel 7.2 i samma direktiv ska tolkas så, att ett eventuellt socialt och ekonomiskt stöd som tillhandahålls av privata aktörer, såsom den berörda tredjelandsmedborgarens familj eller klan, inte uppfyller de krav på skydd som följer av dessa bestämmelser och därför varken är relevant för bedömningen av om det skydd som tillhandahålls av staten i den mening som avses i artikel 7.1 a i direktivet är effektivt eller tillgängligt, eller för att i enlighet med artikel 11.1 e i nämnda direktiv, jämförd med artikel 2 c i samma direktiv, fastställa om det fortfarande finns en välgrundad fruktan för förföljelse.

Rättegångskostnader

64 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

1) **Artikel 11.1 e i rådets direktiv 2004/83/EG av den 29 april 2004 om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet ska tolkas så, att det ”skydd” som avses i denna bestämmelse vad gäller upphörande av flyktingstatus ska uppfylla samma krav som de som, i fråga om beviljande av flyktingstatus, följer av artikel 2 c i detta direktiv, jämförd med artikel 7.1 och 7.2 i samma direktiv.**

2) **Artikel 11.1 e i direktiv 2004/83, jämförd med artikel 7.2 i samma direktiv ska tolkas så, att ett eventuellt socialt och ekonomiskt stöd som tillhandahålls av privata aktörer, såsom den berörda tredjelandsmedborgarens familj eller klan, inte uppfyller de krav på skydd som följer av dessa bestämmelser och därför varken är relevant för bedömningen av om det skydd som tillhandahålls av staten i den mening som avses i artikel 7.1 a i direktivet är effektivt eller tillgängligt, eller för att i enlighet med artikel 11.1 e i nämnda direktiv, jämförd med artikel 2 c i samma direktiv, fastställa om det fortfarande finns en välgrundad fruktan för förföljelse.**

Underskrifter